

เอกสารองค์ความรู้

เรื่อง

กฎหมายว่าด้วยโบราณสถานและโบราณวัตถุ : คำวินิจฉัยศาลฎีกาและอัยการสูงสุด

โดย

นายอนุชาติ คงมาลัย

อัยการอาวุโส สำนักงานอัยการสูงสุด

กรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ มหาวิทยาลัยศิลปากร

1 สิงหาคม 2558

กฎหมายว่าด้วยโบราณสถานและโบราณวัตถุ : คำวินิจฉัยศาลฎีกาและอัยการสูงสุด

อนุชาติ คงมาลัย*
๑ สิงหาคม ๒๕๕๘

กฎหมายว่าด้วยโบราณสถานและโบราณวัตถุฉบับเดิม คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณสถาน ศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ และการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๔๗๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณสถาน ศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ และการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๘๖

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ รัฐเล็งเห็นว่ากฎหมายว่าด้วยโบราณสถาน ศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ และการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๔๗๗ ดังกล่าว นอกจากมีบทกำหนดโทษผู้กระทำความผิดต่ำกว่าที่ควรอยู่มาก เป็นเหตุให้มีการลักลอบนำโบราณวัตถุและศิลปวัตถุออกนอกประเทศ ซึ่งเป็นภัยต่อการสงวนวัตถุเช่นนั้นแล้ว ยังมีบทบัญญัติที่ไม่เหมาะสมแก่การปฏิบัติจัดการเกี่ยวแก่การพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติและการโบราณคดีให้เป็นที่ไปด้วยดีอีกหลายประการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยการตรากฎหมายใหม่ออกมาใช้มาบังคับแทนกฎหมายเดิม รัฐจึงได้ตราพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ ขึ้น

ซึ่งต่อมาได้มีกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมอีก ๓ ฉบับ คือ ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๐๘ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๑๕ พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และพระราชกฤษฎีกาแก้ไขบทบัญญัติให้สอดคล้องกับการโอนอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕

นอกจากนี้ยังมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ อีก ๑ ฉบับ คือ ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๘๙ ลงวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๑๕

หลังจากพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ มีผลใช้บังคับ ได้มีประเด็นปัญหาขึ้นสู่การพิจารณาวินิจฉัยของศาลฎีกา ซึ่งศาลฎีกาได้มีคำวินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานไว้ รวมทั้งส่วนราชการได้นำประเด็นปัญหาดังกล่าวหารือมายังสำนักงานอัยการสูงสุด ซึ่งอัยการสูงสุดได้มีคำวินิจฉัยในข้อหาดังกล่าวไว้

* อนุชาติ คงมาลัย: อัยการอาวุโส สำนักงานอัยการสูงสุด

: กรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ มหาวิทยาลัยพะเยา
: กรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ มหาวิทยาลัยศิลปากร

พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔

พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ ตราขึ้นเมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๐๔ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๗๘ ตอนที่ ๖๖ หน้า ๙๘๐ ลงวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๐๔

ทั้งนี้ มาตรา ๒ บัญญัติให้พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดสามสิบวัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป พระราชบัญญัติฉบับนี้จึงมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๐๔ เป็นต้นไป

และมาตรา ๓ บัญญัติให้ยกเลิกกฎหมายเดิมคือพระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณสถาน ศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ และการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๔๗๗

กฎหมายแก้ไขเพิ่มเติม ๓ ฉบับ

ต่อมาได้มีกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ รวม ๓ ฉบับ ดังนี้

๑. ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๐๘ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๑๕ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๘๙ ตอนที่ ๑๙๐ ฉบับพิเศษหน้า ๒๘ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๑๕

กฎหมายฉบับนี้บัญญัติให้เพิ่มบทบัญญัติ มาตรา ๗ ทวิ

๒. พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐๙ ตอนที่ ๓๘ หน้า ๑๒ ลงวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๓๕

กฎหมายฉบับนี้ บัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๔ นิยามคำว่า “โบราณสถาน” คำว่า “ศิลปวัตถุ” ให้เพิ่มนิยามคำว่า “สิ่งเทียมโบราณวัตถุ” คำว่า “สิ่งเทียมศิลปวัตถุ” และคำว่า “ทำเทียม” แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๕ มาตรา ๖ มาตรา ๑๐ เพิ่มมาตรา ๙ ทวิ มาตรา ๑๐ ทวิ มาตรา ๑๓ ทวิ มาตรา ๑๔ ทวิ มาตรา ๑๘ ทวิ มาตรา ๑๙ ทวิ มาตรา ๑๙ ตริ มาตรา ๒๑ ทวิ มาตรา ๒๑ ตริ มาตรา ๒๓ ทวิ มาตรา ๒๔ ทวิ มาตรา ๓๑ ทวิ แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๓ มาตรา ๑๔ มาตรา ๑๖ มาตรา ๑๘ มาตรา ๑๙ มาตรา ๒๐ มาตรา ๒๑ มาตรา ๒๒ มาตรา ๒๔ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๗ บัญญัติให้เพิ่มเติมหมวด ๔ ทวิ การพักใช้และการเพิกถอนใบอนุญาต ประกอบด้วยมาตรา ๓๐ ทวิ มาตรา ๓๐ ตริ มาตรา ๓๐ จัตวา และมาตรา ๓๐ เบญจ แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๓๒ มาตรา ๓๓ มาตรา ๓๔ มาตรา ๓๕ มาตรา ๓๖ มาตรา ๓๗ มาตรา ๓๘ มาตรา ๓๙ และบัญญัติให้เพิ่มมาตรา ๓๗ ทวิ มาตรา ๓๗ ตริ

๓. พระราชกฤษฎีกาแก้ไขบทบัญญัติให้สอดคล้องกับการโอนอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๙ ตอนที่ ๑๐๒ หน้า ๖๖ ลงวันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๔๕

พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ มาตรา ๖๙ บัญญัติให้ “ในพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ ให้แก้ไขคำว่า “รัฐมนตรีว่าการ

กระทรวงศึกษาธิการ” เป็น “รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม” ทั้งนี้ เพราะพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ บัญญัติให้ออนกรมศิลปากรจากกระทรวงศึกษาธิการไปอยู่ในสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม

๖๐ มาตรา : เก้าส่วน

พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ หลังจากที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎหมาย ๓ ฉบับ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว มีทั้งสิ้น ๖๐ มาตรา ประกอบด้วย ๔๐ มาตราเดิม และ ๒๐ มาตราที่เพิ่ม (มาตรา ๗ ทวิ มาตรา ๙ ทวิ มาตรา ๑๐ ทวิ มาตรา ๑๓ ทวิ มาตรา ๑๔ ทวิ มาตรา ๑๘ ทวิ มาตรา ๑๙ ทวิ มาตรา ๑๙ ตรี มาตรา ๒๑ ทวิ มาตรา ๒๓ ทวิ มาตรา ๒๔ ทวิ มาตรา ๓๐ ทวิ มาตรา ๓๐ จัตวา มาตรา ๓๐ เบญจ มาตรา ๓๑ ทวิ มาตรา ๓๗ ทวิ และมาตรา ๓๗ ตรี) แบ่งออกได้เป็นเก้าส่วน กล่าวคือ

ส่วนแรก	มาตรา ๑ ถึงมาตรา ๖ เป็นบทบัญญัติเบื้องต้นของกฎหมาย
ส่วนที่สอง	มาตรา ๗ ถึงมาตรา ๑๓ ทวิ เป็นหมวด ๑ โบราณสถาน
ส่วนที่สาม	มาตรา ๑๔ ถึงมาตรา ๒๔ ทวิ เป็นหมวด ๒ โบราณวัตถุและศิลปวัตถุ
ส่วนที่สี่	มาตรา ๒๕ ถึงมาตรา ๒๗ เป็นหมวด ๓ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
ส่วนที่ห้า	มาตรา ๒๘ ถึงมาตรา ๓๐ เป็นหมวด ๔ กองทุนโบราณคดี
ส่วนที่หก	มาตรา ๓๐ ทวิ ถึงมาตรา ๓๐ เบญจ เป็นหมวด ๔ ทวิ การพักใช้

และการเพิกถอนใบอนุญาต

ส่วนที่เจ็ด	มาตรา ๓๑ ถึงมาตรา ๓๙ เป็นหมวด ๕ บทกำหนดโทษ
ส่วนที่แปด	มาตรา ๔๐ เป็นบทเฉพาะกาล
ส่วนที่เก้า	อัตราค่าธรรมเนียม (ท้ายพระราชบัญญัติ)

บทบัญญัติสำคัญของกฎหมาย

บทบัญญัติสำคัญของกฎหมายโบราณสถานและโบราณวัตถุดังกล่าวที่ควรยกขึ้นศึกษา ประกอบด้วยบทบัญญัติในมาตรา ๔ นิยามของคำว่า “โบราณสถาน” คำว่า “โบราณวัตถุ” และคำว่า “ศิลปวัตถุ” มาตรา ๗ การขึ้นทะเบียนโบราณสถาน มาตรา ๗ ทวิ การห้ามปลูกสร้างอาคารในเขตโบราณสถานโดยมิได้รับอนุญาต มาตรา ๑๐ การห้ามซ่อมแซมหรือขุดค้นโบราณสถานโดยมิได้รับอนุญาต มาตรา ๑๔ การขึ้นทะเบียนโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ และมาตรา ๑๕ การห้ามซ่อมแซมแก้ไขโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุโดยมิได้รับอนุญาต ดังนี้

โบราณสถาน : โบราณวัตถุ : ศิลปวัตถุ (มาตรา ๔)

“มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“โบราณสถาน” หมายความว่า อสังหาริมทรัพย์ซึ่งโดยอายุหรือโดยลักษณะแห่งการก่อสร้าง หรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติของอสังหาริมทรัพย์นั้น เป็นประโยชน์

ในทางศิลป ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี ทั้งนี้ ให้รวมถึงสถานที่ที่เป็นแหล่งโบราณคดี แหล่งประวัติศาสตร์และอุทยานประวัติศาสตร์ด้วย

“โบราณวัตถุ” หมายความว่า สंहาริมทรัพย์ที่เป็นของโบราณ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งประดิษฐ์หรือเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ หรือที่เป็นส่วนหนึ่งส่วนใดของโบราณสถาน ซากมนุษย์หรือซากสัตว์ ซึ่งโดยอายุหรือโดยลักษณะแห่งการประดิษฐ์หรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติของสंहาริมทรัพย์นั้น เป็นประโยชน์ในทางศิลป ประวัติศาสตร์หรือโบราณคดี

“ศิลปวัตถุ” หมายความว่า สิ่งที่ทำด้วยฝีมืออย่างประณีตและมีคุณค่าสูงในทางศิลปะ ^(๑)

ฯลฯ”

การขึ้นทะเบียนโบราณสถาน (มาตรา ๗)

“มาตรา ๗ เพื่อประโยชน์ในการดูแลรักษาและการควบคุมโบราณสถานให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ ให้อธิบดีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษาขึ้นทะเบียนโบราณสถานใด ๆ ตามที่อธิบดีเห็นสมควรได้ และให้มีอำนาจกำหนดเขตที่ดินตามที่เห็นสมควรเป็นเขตของโบราณสถาน โดยให้ถือว่าเป็นโบราณสถานด้วยก็ได้ ประกาศดังกล่าวนี้ อธิบดีจะเพิกถอนหรือแก้ไขเพิ่มเติมก็ให้กระทำได้โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

การขึ้นทะเบียนโบราณสถานตามความในวรรคก่อน ถ้าโบราณสถานนั้นมีเจ้าของ หรือมีผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมาย ให้อธิบดีแจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทราบ ถ้าเจ้าของหรือผู้ครอบครองไม่พอใจ ก็ให้มีสิทธิร้องต่อศาลภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่อธิบดีแจ้งให้ทราบ ขอให้ศาลมีคำสั่งให้อธิบดีระงับการขึ้นทะเบียนและหรือการกำหนดเขตที่ดินให้เป็นโบราณสถานแล้วแต่กรณีได้ ถ้าเจ้าของหรือผู้ครอบครองมิได้ร้องขอต่อศาล หรือศาลมีคำสั่งคดีถึงที่สุดให้ยกคำร้องขอของเจ้าของหรือผู้ครอบครอง ให้อธิบดีดำเนินการขึ้นทะเบียนได้”

ห้ามปลูกสร้างอาคารในเขตโบราณสถานโดยไม่ได้รับอนุญาต (มาตรา ๗ ทวิ)

“มาตรา ๗ ทวิ ห้ามมิให้ผู้ใดปลูกสร้างอาคารตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการก่อสร้างอาคาร ภายในเขตของโบราณสถาน ซึ่งอธิบดีได้ประกาศขึ้นทะเบียน เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดี

ในกรณีที่มีการปลูกสร้างอาคารโดยมิได้รับอนุญาต ให้อธิบดีมีอำนาจสั่งระงับการก่อสร้างและให้รื้อถอนอาคารหรือส่วนแห่งอาคารนั้นภายในกำหนดหกสิบวันนับแต่วันได้รับคำสั่ง

^(๑) มาตรา ๔ นิยามคำว่า “โบราณสถาน” “โบราณวัตถุ” และ “ศิลปวัตถุ” แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

ผู้ใดขัดขืนไม่ระงับการก่อสร้างหรือรื้อถอนอาคารหรือส่วนแห่งอาคารตามคำสั่ง อธิบดี มีความผิดฐานขัดคำสั่งเจ้าพนักงาน และให้อธิบดีดำเนินการรื้อถอนอาคารหรือส่วนแห่ง อาคารนั้นได้ โดยเจ้าของผู้ครอบครองหรือผู้ปลูกสร้างไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายหรือดำเนินคดี แก่ผู้รื้อถอนไม่ว่าด้วยประการใดทั้งสิ้น

สัมภาระที่รื้อถอนถ้าเจ้าของไม่ขนย้ายออกไปจากเขตโบราณสถานภายในกำหนด สิบห้าวันนับแต่วันรื้อถอนเสร็จ ให้อธิบดีจัดการขายทอดตลาดสัมภาระนั้น เงินที่ได้จากการขาย เมื่อหักค่าใช้จ่ายในการรื้อถอนและการขายแล้วเหลือเท่าใดให้คืนให้เจ้าของสัมภาระนั้น”^(๒)

ห้ามซ่อมแซมหรือขุดค้นโบราณสถานโดยไม่ได้รับอนุญาต (มาตรา ๑๐)

“มาตรา ๑๐ ห้ามมิให้ผู้ใดซ่อมแซม แก้ไข เปลี่ยนแปลง รื้อถอน ต่อเติม ทำลาย เคลื่อนย้ายโบราณสถานหรือส่วนต่าง ๆ ของโบราณสถาน หรือขุดค้นสิ่งใด ๆ หรือปลูกสร้างอาคาร ภายในบริเวณโบราณสถาน เว้นแต่จะกระทำตามคำสั่งของอธิบดีหรือได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจาก อธิบดี และถ้าหนังสืออนุญาตนั้นกำหนดเงื่อนไขไว้ประการใดก็ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขนั้นด้วย”^(๓)

การขึ้นทะเบียนโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ (มาตรา ๑๔)

“มาตรา ๑๔ เมื่ออธิบดีเห็นว่าโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุใดที่มีได้อยู่ในความ ครอบครองของกรมศิลปากร มีประโยชน์หรือคุณค่าในทางศิลป ประวัติศาสตร์หรือโบราณคดีเป็น พิเศษ อธิบดีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษาขึ้นทะเบียนโบราณวัตถุ หรือศิลปวัตถุนั้น

ในกรณีที่อธิบดีเห็นว่าโบราณวัตถุใดไม่ว่าจะได้ขึ้นทะเบียนแล้วหรือไม่ หรือศิลปวัตถุ ใดที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้ว สมควรสงวนไว้เป็นสมบัติของชาติ อธิบดีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดให้โบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุนั้นเป็นโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ห้ามทำการค้า และ หากเห็นสมควรเก็บรักษาไว้เป็นสมบัติของชาติ ให้อธิบดีมีอำนาจจัดซื้อโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ นั้นไว้ได้”^(๔)

ห้ามซ่อมแซมแก้ไขโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ โดยไม่ได้รับอนุญาต (มาตรา ๑๕)

“มาตรา ๑๕ โบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้วนั้น ห้ามมิให้ผู้ใด ซ่อมแซม แก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงเว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดี และถ้าหนังสือ อนุญาตนั้นกำหนดเงื่อนไขไว้ประการใดก็ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขนั้นด้วย”

^(๒) มาตรา ๗ ทวิ บัญญัติเพิ่มขึ้นโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๐๘ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๑๕

^(๓) มาตรา ๑๐ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒)

พ.ศ. ๒๕๓๕

^(๔) มาตรา ๑๔ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒)

พ.ศ. ๒๕๓๕

โบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่เป็นทรัพย์สินของแผ่นดิน จะโอนกันมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจแห่งบทกฎหมาย (มาตรา ๑๘)

“มาตรา ๑๘ โบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่เป็นทรัพย์สินของแผ่นดิน และอยู่ในความดูแลรักษาของกรมศิลปากรจะโอนกันมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจแห่งบทกฎหมาย แต่ถ้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุใดมีเหมือนกันอยู่มากเกินต้องการอธิบดีจะอนุญาตให้โอนโดยวิธีขายหรือแลกเปลี่ยนเพื่อประโยชน์แห่งพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หรือให้เป็นรางวัลหรือเป็นค่าแรงงานแก่ผู้ขุดค้นก็ได้ ทั้งนี้ตามระเบียบที่อธิบดีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา”^(๕)

ความผิดฐานเก็บได้ซึ่งโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ และยึดบังเป็นของตน (มาตรา ๓๑)

“มาตรา ๓๑ ผู้ใดเก็บได้ซึ่งโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ซ่อนหรือฝังหรือทอดทิ้งโดยพลติการณ์ซึ่งไม่มีผู้ใดสามารถอ้างว่าเป็นเจ้าของได้ และยึดบังเอาโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุนั้นเป็นของตนหรือของผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินเจ็ดแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”^(๖)

ความผิดฐานซ่อนเร้น จำหน่าย เอาไปเสียหรือรับไว้ซึ่งโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ได้มาโดยการกระทำความผิด (มาตรา ๓๑ ทวิ)

“มาตรา ๓๑ ทวิ ผู้ใดซ่อนเร้น จำหน่าย เอาไปเสีย หรือรับซื้อรับจํานำ หรือรับไว้โดยประการใด ๆ ซึ่งโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุอันได้มาโดยการกระทำความผิดตามมาตรา ๓๑ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งได้กระทำไปเพื่อการค้า ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินเจ็ดแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”^(๗)

^(๕) มาตรา ๑๘ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒)

พ.ศ. ๒๕๓๕

^(๖) มาตรา ๓๑ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒)

พ.ศ. ๒๕๓๕

^(๗) มาตรา ๓๑ ทวิ บัญญัติเพิ่มขึ้นโดยพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

ความผิดฐานบุกรุกโบราณสถาน หรือทำให้เสียหาย ทำลาย โบราณสถาน (มาตรา ๓๒)

“มาตรา ๓๒ ผู้ใดบุกรุกโบราณสถาน หรือทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่าหรือทำให้ไร้ประโยชน์ซึ่งโบราณสถาน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินเจ็ดแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำต่อโบราณสถานที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้ว ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”^(๘)

ความผิดฐานทำให้เสียหาย ทำลายโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้ว (มาตรา ๓๓)

“มาตรา ๓๓ ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่า ทำให้ไร้ประโยชน์หรือทำให้สูญหายซึ่งโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้ว ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”^(๙)

กฎหมายเกี่ยวพันกับ พ.ร.บ. โบราณสถานฯ : ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๘๙

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ประชาชนได้พากันเข้าไปขุดค้น โบราณวัตถุและศิลปวัตถุตามบริเวณต่าง ๆ ในท้องที่จังหวัดอุดรธานี จังหวัด สกลนคร และกำลังลุกลามไปยังจังหวัดอื่น และเนื่องจากมิได้ขุดค้นตามหลักวิชาการขุดค้นโบราณวัตถุ จึงเป็นการทำลายหลักฐานทางประวัติศาสตร์อันสำคัญ เกี่ยวกับอารยธรรมของมนุษยชาติให้สูญหายไป เพราะวัตถุที่ค้นพบนั้นเป็นของ โบราณเก่าแก่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งโดยอายุลักษณะแห่งการประดิษฐ์ และหลักฐานที่เกี่ยวกับวัตถุเหล่านั้นเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในทางโบราณคดี และประวัติศาสตร์เกี่ยวกับอารยธรรมของมนุษยชาติ ทางราชการเห็นสมควรรีบดำเนินการป้องกันการขุดค้นทำลายโดยไม่ชอบ เนื่องจากโบราณวัตถุ และศิลปวัตถุที่ขุดค้นพบนั้นได้ถูกนำไปจำหน่ายจ่ายโอนไปยังบุคคลต่าง ๆ ซึ่งบางชิ้นสมควรเก็บรักษาไว้เป็นสมบัติของชาติยิ่งกว่าของเอกชน และโดยที่การขุดค้นและการจำหน่ายจ่ายโอนซึ่งประชาชนในท้องที่ดังกล่าวได้กระทำไปโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และเป็นการผิดกฎหมาย สมควรกำหนดมาตรการให้ ผู้ครอบครองโบราณวัตถุและศิลปวัตถุปฏิบัติ เพื่อมิให้การกระทำนั้นเป็นความผิด กฎหมายอีกต่อไป ทางราชการจึงได้ออกกฎหมายเพื่อดำเนินการกับกรณีดังกล่าว คือ ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๘๙ ลงวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๑๕ กฎหมายนี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๘๘ ตอนที่ ๑๑๕ ฉบับพิเศษ หน้า ๗ ลงวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๑๕

^(๘) มาตรา ๓๒ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

^(๙) มาตรา ๓๓ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

บทบัญญัติสำคัญ ๕ ข้อ

ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๑๘๙ นี้ มีทั้งสิ้น ๗ ข้อ โดยมีบทบัญญัติสำคัญอยู่ในข้อ ๑ ถึงข้อ ๕ ดังนี้

๑. ห้ามขุดค้นหาโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุในบริเวณท้องที่กำหนด : ผู้ฝ่าฝืนมีความผิดอาญา (ข้อ ๑)

“ข้อ ๑ ห้ามมิให้ผู้ใดขุดค้นหาโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุตามความหมายของพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ ภายในบริเวณท้องที่ตามบัญชีท้ายประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับนี้ หรือภายในบริเวณท้องที่ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการจะประกาศ กำหนดในราชกิจจานุเบกษา ทั้งนี้เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดี กรมศิลปากรหรือผู้ซึ่งอธิบดีกรมศิลปากรมอบหมาย

ผู้ใดฝ่าฝืนความในวรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือ ปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

๒. ห้ามจำหน่ายจ่ายโอนหรือเคลื่อนย้ายโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ได้มาจากการขุดค้นโดยมิชอบโดยมิได้รับอนุญาต : ผู้ฝ่าฝืนมีความผิดอาญา (ข้อ ๒)

“ข้อ ๒ ห้ามมิให้ผู้ใดจำหน่ายจ่ายโอนหรือเคลื่อนย้ายโบราณวัตถุหรือ ศิลปวัตถุที่ได้มาจากการขุดค้นภายในบริเวณท้องที่ตามความในข้อ ๑ ออกไป จากสถานที่เก็บโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ นั้น เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือ จากอธิบดีกรมศิลปากรหรือผู้ซึ่งอธิบดีกรมศิลปากรมอบหมาย

เมื่ออธิบดีกรมศิลปากรอนุญาตให้จำหน่ายจ่ายโอนโบราณวัตถุหรือ ศิลปวัตถุใดแล้ว ให้โบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ นั้นพ้นจากการควบคุมตามประกาศ ของคณะปฏิวัติฉบับนี้ ผู้ใดฝ่าฝืนความในวรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือ ปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

๓. ให้ผู้ครอบครองโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ได้มาจากการขุดค้นโดยมิชอบแจ้งปริมาณ รูปพรรณ และสถานที่เก็บ : ผู้แจ้งให้ได้รับยกเว้นโทษ (ข้อ ๓)

“ข้อ ๓ ให้ผู้มีอยู่ในครอบครองในวันที่ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ได้มาจากการขุด ค้นภายในบริเวณท้องที่ตามความในข้อ ๑ แจ้งปริมาณ รูปพรรณ และสถานที่ เก็บโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ นั้นต่ออธิบดีกรมศิลปากร สำหรับสถานที่เก็บใน นครหลวงกรุงเทพมหานคร หรือต่อนายอำเภอท้องที่ สำหรับสถานที่เก็บใน จังหวัดอื่น ภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ ใช้บังคับ

ผู้ใดแจ้งปริมาณ รูปพรรณ และสถานที่เก็บโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ ตามความในวรรคหนึ่ง ให้ได้รับยกเว้นโทษตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ มาตรา ๓๑ และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๕๕ และมาตรา ๓๕๗ สำหรับความผิดที่เกิดขึ้นแล้วเกี่ยวกับโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ นั้น

ให้อธิบดีกรมศิลปากรหรือผู้ที่อธิบดีกรมศิลปากรมอบหมายมีอำนาจ เข้าไปใน สถานที่ที่เก็บตามที่ได้แจ้งได้แจ้งไว้ตามความในวรรคหนึ่ง เพื่อ ตรวจสอบโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ ที่แจ้งปริมาณและรูปพรรณไว้ได้ ตั้งแต่เวลา พระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก

ผู้ใดฝ่าฝืนความในวรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกิน สองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ใดขัดขวางมิให้อธิบดีกรมศิลปากรหรือผู้ที่อธิบดีกรมศิลปากรมอบหมาย เข้าปฏิบัติการตามความในวรรคสาม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกิน ห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

๔. อธิบดีกรมศิลปากรมีอำนาจสั่งให้ผู้ครอบครองส่งมอบโบราณวัตถุหรือ ศิลปวัตถุ : ผู้ฝ่าฝืนมีความผิดอาญา (ข้อ ๔)

“ข้อ ๔ เมื่ออธิบดีกรมศิลปากรเห็นว่าโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุใดตามความ ในข้อ ๓ มีคุณค่าในทางศิลป ประวัติศาสตร์หรือโบราณคดี สมควรเก็บ รักษาไว้เป็นสมบัติของชาติ ให้มีอำนาจสั่งเป็นหนังสือให้ผู้ครอบครองส่งมอบ โบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ นั้นต่ออธิบดีกรม ศิลปากร ณ สถานที่และภายในเวลาที่ กำหนด ในกรณีนี้มีให้นำความในมาตรา ๒๔ แห่งพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ มาใช้บังคับ ทั้งนี้รวมทั้งกรณีที่มีผู้เก็บโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ได้มาจากการขุดค้น ภายในบริเวณท้องที่ตามความในข้อ ๑ ได้ และส่งมอบโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ นั้นแก่พนักงาน เจ้าหน้าที่หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามความใน พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ ด้วย

ผู้ใดฝ่าฝืนไม่ส่งมอบโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุตามคำสั่งของอธิบดี กรมศิลปากร ตามความในวรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ”

๕. อธิบดีกรมศิลปากรมีอำนาจเข้าตรวจค้นสถานที่อันมีเหตุสงสัยว่ามี โบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ ซึ่งมีได้แจ้งปริมาณ รูปพรรณ และสถานที่เก็บ (ข้อ ๕)

“ข้อ ๕ ให้อธิบดีกรมศิลปากรหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งอธิบดีกรมศิลปากร มอบหมาย มีอำนาจเข้าตรวจค้นสถานที่อันมีเหตุสงสัยว่าจะมีโบราณวัตถุ หรือศิลปวัตถุ ซึ่งมีได้แจ้งปริมาณ รูปพรรณและสถานที่เก็บตามความในข้อ ๓ หรือมิได้ส่งมอบตามคำสั่งอธิบดี กรมศิลปากรตามความในข้อ ๔ วรรคหนึ่ง อยู่ และมีอำนาจยึดหรืออายัดโบราณวัตถุหรือ ศิลปวัตถุ นั้น

ผู้ใดขัดขวางมิให้อธิบดีกรมศิลปากรหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งอธิบดีกรมศิลปากร มอบหมายปฏิบัติการตามความในวรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุก ไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่ เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

คำวินิจฉัยศาลฎีกาตามกฎหมายโบราณสถานและโบราณวัตถุ

ประเด็นปัญหาตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้เป็นคดีขึ้นสู่การพิจารณาวินิจฉัยของศาลยุติธรรมสูงสุดคือศาลฎีกาเป็นจำนวนมาก

เพื่อเป็นองค์ความรู้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจและหน้าที่ดำเนินการและดำเนินคดีตามกฎหมาย ตลอดจนประชาชนและผู้มีอำนาจและหน้าที่ในการทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมอื่น เช่นมหาวิทยาลัยทั้งหลาย^(๑๐) บทความจึงได้นำคำวินิจฉัยของศาลฎีกามาศึกษาเทียบเคียงไปกับบทบัญญัติของกฎหมาย รวม ๗ ตัวอย่างคดี ดังต่อไปนี้

๑. ที่ดินที่ประกาศขึ้นทะเบียนเป็นเขตโบราณสถานแล้ว ไม่มีผลทำให้ที่ดินบริเวณนั้นเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินทั้งหมด (มาตรา ๗)

“คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๐๕๐/๒๕๒๘ ปัญหาว่าโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องเพราะที่ดินพิพาทเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินเนื่องจากที่ดินนั้นอยู่ในเขตโบราณสถานซึ่งทางราชการขึ้นทะเบียนไว้ตามพระราชบัญญัติโบราณสถานฯ นั้น เป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนแม้จำเลยไม่ได้ยกขึ้นต่อสู้ให้เป็นประเด็นข้อพิพาท ศาลฎีการับวินิจฉัยให้

ที่ดินบริเวณใดที่ทางราชการขึ้นทะเบียนเป็นเขตโบราณสถานแล้วไม่มีผลทำให้ที่ดินบริเวณนั้นเป็นที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินทั้งหมด เพียงแต่เจ้าของหรือผู้ครอบครองถูกจำกัดสิทธิบางอย่างในที่ดินของตนตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติโบราณสถานฯ เท่านั้น ที่ดินนั้นจึงไม่ใช่ที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินอันจะมีผลให้โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง”

๒. คูเมืองเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภททรัพย์สินใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดิน โดยเฉพาะ ผู้ครอบครองชานานเพียงใดย่อมไม่มีสิทธิครอบครอง หรือได้กรรมสิทธิ์ (ป.พ.พ. มาตรา ๑๓๐๔ (๓))

“คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๒๘๙/๒๕๓๐ คูเมืองเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภททรัพย์สินใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๐๔ (๓) แม้จะมีสภาพเป็นที่ตกกล้า ทำนาหรือปลูกอาคารห้องแถวร้านค้า เป็นที่บ้านที่สวนตามกฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จ ก็ยังคงเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ผู้ใดจะครอบครองชานานเพียงใด ย่อมไม่มีสิทธิครอบครองหรือได้กรรมสิทธิ์ ดังนั้น จำเลยจะยกระยะเวลาครอบครองขึ้นต่อสู้กับแผ่นดินในเรื่องทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินหาได้ไม่

(๑๐) พ.ร.บ. มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. ๒๕๓๐ (มาตรา ๗)

“มาตรา ๗ ให้มหาวิทยาลัยเป็นสถานศึกษาและวิจัย มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอน ทำการวิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคมและทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม”

พ.ร.บ.มหาวิทยาลัยพะเยา พ.ศ. ๒๕๕๓ (มาตรา ๖)

“มาตรา ๖ ให้มหาวิทยาลัยเป็นสถานศึกษาทางวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา ส่งเสริมและพัฒนาวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง มีวัตถุประสงค์ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ให้โอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชน และทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม เพื่อประโยชน์แก่การพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติ”

ตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๐๙ คูเมืองได้ขึ้นทะเบียนเป็นเขตโบราณสถานแต่กระทรวงการคลังก็ได้ขึ้นทะเบียนเป็นราชพัสดุไว้ด้วย ดังนั้นคูเมืองจึงเป็นที่ราชพัสดุตามพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ.๒๕๑๘ มาตรา ๔ กระทรวงการคลังเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ตามมาตรา ๕ และมีอำนาจฟ้องขับไล่ผู้ครอบครองคูเมืองนั้นได้”

๓. อธิบดีกรมศิลปากรมีอำนาจประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานและกำหนดเขตที่ดินเป็นเขตโบราณสถานโดยไม่ต้องขออนุญาต แต่ต้องแจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทราบ (มาตรา ๗)

“คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๔๒๕/๒๕๓๓ พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๐๔ มาตรา ๗ วรรคสอง มีความมุ่งหมายเพียงให้อธิบดีกรมศิลปากรแจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองโบราณสถานทราบถึงการขึ้นทะเบียนหรือการกำหนดเขตที่ดินเป็นเขตโบราณสถานเท่านั้น มิใช่เป็นการขออนุญาตเพื่อดำเนินการดังกล่าว แม้จะมีการประกาศกำหนดเขตที่ดินเป็นเขตโบราณสถานก่อนแจ้งให้เจ้าอาวาสวัดพระปฐมเจดีย์ทราบ ก็ถือได้ว่าเป็นการประกาศขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นโบราณสถานโดยชอบแล้ว”

๔. พ.ร.บ.โบราณสถานฯมีวัตถุประสงค์ที่จะคุ้มครองดูแลรักษาบูรณะและซ่อมแซมโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ กับปราบปรามและลงโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบ บุกรุก ขุดค้น และทำลายโบราณสถาน ลักลอบนำหรือส่งโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่มีคุณค่าทางศิลป ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดีออกนอกราชอาณาจักรเป็นสำคัญ : ไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินที่จะเวนคืนเพื่อทำถนนหรือทางสาธารณประโยชน์ (มาตรา ๒)

“คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๖๘๓/๒๕๓๖ ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๙๕ และ พ.ร.ฎ.กำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่จะเวนคืนในท้องที่แขวงสี่พระยา แขวงสุริยวงศ์ เขตบางรักกรุงเทพมหานคร พ.ศ.๒๕๐๔ ไม่ขัดแย้งกับพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ เพียงแต่ตามสภาพของการเวนคืนที่ดินเพื่อทำถนนหรือทางสาธารณประโยชน์จำเป็นต้องรื้อถอนอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างที่ขวางถนนหรือทางสาธารณประโยชน์นั้น แม้อาคารหรือสิ่งปลูกสร้างที่ต้องรื้อจะเป็นโบราณสถาน วัด มัสยิด หรือปูชนียสถานที่คนเคารพนับถือก็ตาม ก็ต้องรื้อไปจึงจะสร้างสิ่งใหม่ขึ้นมาได้ การสร้างสิ่งใหม่หรือการทำถนนเพื่อสาธารณประโยชน์และการผังเมืองตามความจำเป็นเพื่อแก้ปัญหาความคับคั่งของการจราจรจึงทำได้โดยอาศัยอำนาจนิติบัญญัติหรือกฎหมายที่บัญญัติขึ้นใหม่เพื่อการนั้น โดยมีวัตถุประสงค์แตกต่างไปจาก พ.ร.บ.โบราณสถานฯ พ.ศ.๒๕๐๔ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะคุ้มครองดูแลรักษาบูรณะและซ่อมแซมโบราณสถาน โบราณวัตถุและศิลปวัตถุ กับปราบปราม

และลงโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบ บุกรุก ขุดค้น ละทำลายโบราณสถาน ลักลอบ นำหรือส่งโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่มีคุณค่าทางศิลป ประวัติศาสตร์หรือโบราณคดีออกนอก ราชอาณาจักรเป็นสำคัญ พ.ร.ฎ. และประกาศของคณะปฏิวัติดังกล่าวจึงมิได้มีความประสงค์จะ ลบล้างบทบัญญัติตาม พ.ร.บ. โบราณสถาน ฯ พ.ศ.๒๕๐๔ แต่อย่างไรทั้งการที่จำเลยที่ ๑ และที่ ๒ เว้นคืนที่ดินพิพาทก็โดยอาศัยอำนาจตาม พ.ร.ฎ. กำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่ที่จะเวนคืน ในท้องที่แขวงสีพระยา ฯ พ.ศ.๒๕๒๘ ซึ่งออกเมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๒๘ ประกาศในราช กิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๒๘ และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๒๘ อันเป็นวันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาดังกล่าว ทั้งนี้ ตามมาตรา ๒ แห่งพ.ร.ฎ. ฉบับนี้ ซึ่งเป็นวันก่อนที่อธิบดีกรมศิลปากรประกาศขึ้นทะเบียนบ้านพิพาทเป็นโบราณสถานเรือน ทรงไทยเมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๒๘ ทั้งได้มีการตั้งคณะกรรมการเจรจาค่าทดแทนที่ดิน อาคาร และสิ่งปลูกสร้างในแนวถนนที่จะสร้างไว้แล้ว หากต้องสร้างถนนเบี่ยงเบนออกไปจากบ้านพิพาทก็ ต้องมีการเวนคืนที่ดินของผู้อื่นเพิ่มขึ้นจากเดิมย่อมทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่เจ้าของที่ดินผู้อื่น ที่ไม่ทราบมาก่อนว่าที่ดินจะต้องถูกเวนคืน และจำต้องเสียค่าใช้จ่ายในการสำรวจแนวถนนใหม่ ประกอบกับหากต้องสร้างถนนเบี่ยงเบนไป ถนนตรงบริเวณนั้นจะเป็นทางโค้งอาจก่อให้เกิด อันตรายแก่ผู้ใช้รถใช้ถนนและเกิดความไม่คล่องตัวของจราจรได้ นอกจากนี้ยังปรากฏว่า บ้านพิพาทสามารถถอดแยกเป็นส่วนต่างๆ และนำไปประกอบเป็นรูปทรงเดิมได้ ดังนั้นการที่จำเลย ที่ ๑ และที่ ๒ ไม่ยอมสร้างทางเบี่ยงเบนออกไปจากบ้านพิพาท จึงเป็นการปฏิบัติหน้าที่ โดยใช้ดุลพินิจตามอำนาจที่กฎหมายให้ไว้โดยชอบแล้ว

โดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๙๕ ข้อ ๖๓, ๖๕, ๖๖ วรรคแรก, ๖๗ วรรคแรก และวรรคท้าย กับเมื่อมี พ.ร.ฎ. กำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่ที่จะเวนคืนในท้องที่ แขวงสีพระยา ฯ พ.ศ.๒๕๒๘ ใช้บังคับ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้ประกาศในราช กิจจานุเบกษากำหนดทางหลวงที่มีความจำเป็นต้องสร้างโดยเร่งด่วนแล้วเมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๒๘ ซึ่งตามบทกฎหมายดังกล่าวนี้ ให้อำนาจเจ้าหน้าที่เวนคืนอสังหาริมทรัพย์เมื่อชำระค่า ทดแทนมีอำนาจเข้าครอบครองบ้านพิพาทและรื้อถอนบ้านพิพาทได้ เมื่อปรากฏว่ามีการตั้ง คณะกรรมการเจรจาที่ดิน อาคาร และสิ่งปลูกสร้างในแนวถนนโครงการจากถนนสีพระยาถึง ถนนสุรวงศ์ตามคำสั่งกรุงเทพมหานครที่ ๖๒๔/๒๕๒๖ จัดทำแผนที่กำหนดแนวเขตที่ดินที่เวนคืน แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาทำความตกลงเรื่องค่าทดแทนตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ ๔๘๔/๒๕๒๘ กับได้กำหนดค่าทดแทนสำหรับที่ดินและบ้านพิพาท และแจ้งกำหนดวันเข้า ครอบครองที่ดินและบ้านพิพาทให้โจทก์ทราบแล้วจำเลยทั้งสามจึงมีสิทธิและอำนาจที่จะเข้า ครอบครองและดำเนินการในอสังหาริมทรัพย์ของโจทก์ได้

คณะกรรมการดำเนินการตัดถนนทางหลวงเทศบาลตาม พ.ร.ฎ. กำหนดเขตที่ดินใน บริเวณที่ที่จะเวนคืนในท้องที่แขวงสีพระยา ฯ พ.ศ.๒๕๒๘ ได้กำหนดค่าทดแทนที่ดินของโจทก์ ที่ถูกเวนคืนแล้ว ซึ่งต่อมาไม่ปรากฏว่าโจทก์ได้ไปทำความตกลงในเรื่องค่าทดแทนกับจำเลยที่ ๑

และที่ ๒ กรณีเป็นเรื่องที่ยังไม่ได้มีการตกลงกันในเรื่องค่าทดแทน จำเลยทั้งสามจึงยังไม่มีหน้าที่ต้องนำเงินค่าทดแทนไปวางศาลตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๙๕ ข้อ ๖๓”

๕. พ.ร.บ.โบราณสถานฯ มาตรา ๗ วรรคสอง มีความมุ่งหมายเพียงให้อธิบดีกรมศิลปากรแจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองโบราณสถานทราบเท่านั้น มิใช่เป็นการขออนุญาตแต่อย่างใด : ที่ดินที่ตั้งของกำแพงเมืองเซียงเป็นโบราณสถานที่สำคัญของชาติ (มาตรา ๗)

“คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๒๙๐/๒๕๓๘ พ.ร.บ.โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถาน-แห่งชาติ พ.ศ.๒๕๐๔ มาตรา ๗ วรรคสอง ที่บัญญัติว่า “การขึ้นทะเบียนโบราณสถานตามความในวรรคก่อน ถ้าโบราณสถานนั้นมีเจ้าของหรือผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายให้อธิบดีแจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทราบ ถ้าเจ้าของหรือผู้ครอบครองไม่พอใจ ก็ให้มีสิทธิร้องต่อศาลภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่อธิบดีแจ้งให้ทราบ ขอให้ศาลมีคำสั่งให้อธิบดีระงับการขึ้นทะเบียนและหรือการกำหนดเขตที่ดินให้เป็นโบราณสถาน แล้วแต่กรณีได้ ถ้าเจ้าของหรือผู้ครอบครองมิได้ร้องขอต่อศาล หรือศาลมีคำสั่งถึงที่สุดให้ยกคำร้องขอของเจ้าของหรือผู้ครอบครองให้อธิบดีดำเนินการขึ้นทะเบียนได้” นั้น มีความมุ่งหมายเพียงให้อธิบดีกรมศิลปากรแจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองโบราณสถานทราบเท่านั้น มิใช่เป็นการขออนุญาตแต่อย่างใด แม้จะมีการประกาศกำหนดเขตที่ดินเป็นเขตโบราณสถานเป็นอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสขณาฬัยครอบคลุมพื้นที่ประมาณ ๒๘,๒๑๗ ไร่ โดยกรมศิลปากรจำเลย ที่ ๑ ไม่ได้แจ้งเป็นหนังสือให้โจทก์ผู้อยู่ในพื้นที่ดังกล่าวทราบเป็นลายลักษณ์อักษรก่อนประกาศ แต่ก็ได้มีการประชาสัมพันธ์ให้ราษฎรในพื้นที่ดังกล่าวทราบว่า จำเลยที่ ๑ จะดำเนินการประกาศกำหนดเขตที่ดินบริเวณนั้นให้เป็นเขตโบราณสถาน จึงถือได้ว่าเป็นการประกาศขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นโบราณสถานโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว

ที่ดินพิพาทเป็นที่ตั้งของกำแพงเมืองเซียงซึ่งเป็นโบราณสถานสำคัญของชาติ โดยมีร่องรอยเป็นแนวกำแพงเมืองผ่านตลอดริมฝั่งใต้ของแม่น้ำยมในบริเวณที่ดินพิพาทมีก้อนศิลาแลงโบราณปรากฏอยู่ นอกจากนี้ในที่ดินพิพาทยังมีบ่อน้ำโบราณอยู่โดยมีก้อนศิลาแลงโบราณทรงโค้งซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของบ่อน้ำโบราณถูกนำมาก่อสร้างเป็นชั้นบันไดริมตลิ่งแม่น้ำยมด้วย แม้จะไม่มีแนวกำแพงเมืองในที่ดินพิพาทเนื่องจากมีการขุด ทำลายกำแพงเมืองในที่ดินพิพาทและที่ดินส่วนอื่นแต่ก็ยังมีซากหรือเศษส่วนของแนวกำแพง ก้อนศิลาแลงปรากฏอยู่เป็นหลักฐานถือได้ว่าบริเวณที่พิพาทมีโบราณสถานอยู่จริง การกำหนดเขตที่ดินโบราณสถานอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสขณาฬัยและคำสั่งให้โจทก์ระงับการก่อสร้างและรื้อถอนสิ่งก่อสร้างของจำเลยที่ ๑ จึงชอบด้วยกฎหมายแล้ว”

๖. กรมการศาสนายกวัดร้างขึ้นเป็นวัดมีพระสงฆ์โดยไม่ได้เสนอเรื่องให้มหาเถรสมาคมพิจารณาตามระเบียบ จึงมีสภาพเป็นวัดร้างอยู่ในความดูแลรักษาของกรมการศาสนาตามเดิม : อธิบดีกรมศิลปากรประกาศกำหนดเขตที่ดินโบราณสถานวัดดังกล่าวเป็นพื้นที่โบราณสถาน โดยแจ้งให้กรมการศาสนาและจังหวัดซึ่งเป็นผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายทราบ จึงเป็นการดำเนินการที่ชอบแล้ว (มาตรา ๗)

“คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๖๐๒/๒๕๓๙ กรมการศาสนายกวัดสนามไชยซึ่งเป็นวัดร้างขึ้นเป็นวัดมีพระสงฆ์โดยไม่ได้เสนอเรื่องให้มหาเถรสมาคมพิจารณา ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการยกวัดร้างเป็นวัดมีพระสงฆ์ พ.ศ.๒๕๑๕ เมื่อยังไม่มีการอนุมัติจากมหาเถรสมาคม วัดสนามไชยจึงมีสภาพเป็นวัดร้างอยู่ แม้ว่าจะมีโจทก์ซึ่งเป็นพระภิกษุสงฆ์กับพระภิกษุอื่นเข้าอยู่อาศัยแล้ว วัดสนามไชยจึงยังอยู่ในความดูแลรักษาของกรมการศาสนาตามเดิม โจทก์ไม่อยู่ในฐานะที่เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองวัดสนามไชย เมื่อกรมศิลปากรจำเลยประกาศกำหนดเขตที่ดินโบราณสถานวัดสนามไชยเป็นพื้นที่โบราณสถาน โดยแจ้งให้กรมการศาสนาและจังหวัดสุพรรณบุรีซึ่งเป็นผู้ครอบครองที่ดินดังกล่าวโดยชอบด้วยกฎหมายทราบ จึงเป็นการดำเนินการที่ชอบตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๐๔ มาตรา ๗ แล้ว โดยจำเลยไม่จำเป็นต้องแจ้งให้โจทก์ทราบ”

๗. อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัยเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน และขึ้นทะเบียนเป็นที่ราชพัสดุด้วย จึงอยู่ในความครอบครองดูแลของกรมศิลปากรและกระทรวงการคลังมีอำนาจฟ้องขับไล่ผู้บุกรุก : สาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ทางราชการสงวนไว้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดิน โดยเฉพาะ ต้องห้ามมิให้โอนเว้นแต่โดยอาศัยอำนาจแห่งบทบัญญัติของกฎหมายโดยเฉพาะ แม้จำเลยจะรับโอนมาโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทนและเข้าครอบครองก่อนประกาศเป็นโบราณสถาน ก็ไม่ทำให้สภาพสาธารณสมบัติของแผ่นดินเปลี่ยนแปลงไป จำเลยไม่อาจยกขึ้นต่อสู้กับทางราชการได้ : ไม่เป็นฟ้องซ้ำ (ป.พ.พ. มาตรา ๑๓๐๔ (๓))

“คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๗๕๘ - ๑๗๕๙/๒๕๔๘ โจทก์บรรยายฟ้องว่า จำเลยทั้งสองได้บุกรุกเข้าไปในบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัยซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน อยู่ในความครอบครองดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ของกรมศิลปากรโจทก์ที่ ๒ และเป็นกรรมสิทธิ์ของกระทรวงการคลังโจทก์ที่ ๑ และจำเลยทั้งสองขุดทำลายแนวกำแพงเมืองก่อสร้างอาคารสิ่งปลูกสร้างทับแนวกำแพงดังกล่าวเป็นการละเมิดต่อโจทก์ทั้งสอง ขอให้จำเลยทั้งสองรื้อถอนอาคารและสิ่งก่อสร้างออกจากที่ดินพิพาทและเรียกค่าเสียหาย จำเลยทั้งสองให้การว่าที่ดินพิพาทไม่ใช่ที่ราชพัสดุ จำเลยทั้งสองซื้อที่ดินพิพาทมาโดยชอบและได้ครอบครองทำประโยชน์จนที่สิทธิครอบครองก่อนโจทก์ที่ ๒ ประกาศกำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน ขอให้ยกฟ้อง จึงเป็นกรณีที่ดินพิพาทกันด้วยเรื่องความเป็นเจ้าของที่ดินพิพาทเป็นของจำเลยทั้งสอง ผู้มีสิทธิครอบครองหรือเป็นที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินที่อยู่ในความดูแลรักษาของโจทก์ทั้งสอง แม้ศาลชั้นต้นจะกำหนดประเด็นข้อพิพาทว่าโจทก์ทั้งสองมีอำนาจฟ้องบังคับให้จำเลยทั้งสองรื้อถอนอาคารสิ่งปลูกสร้างออกจาก

ที่ดินพิพาท ทำที่ดินให้อยู่ในสภาพเดิมและให้จำเลยทั้งสองและบริวารออกจากที่ดินพิพาทได้หรือไม่ แต่การที่จะวินิจฉัยประเด็นดังกล่าวจะต้องฟังข้อเท็จจริงให้ยุติว่าที่ดินพิพาทเป็นโบราณสถานอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่อยู่ในความครอบครองดูแลของโจทก์ทั้งสองหรือเป็นที่ดินที่จำเลยทั้งสองมีสิทธิครอบครอง อันเป็นประเด็นเกี่ยวเนื่องกัน ดังนั้นที่ศาลอุทธรณ์ภาค ๖ วินิจฉัยว่า ที่ดินพิพาทเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินจึงเป็นการวินิจฉัยในประเด็นแห่งคดีที่โจทก์ฟ้องมิใช่ นอกประเด็น

ที่ดินพิพาทส่วนที่จำเลยที่ ๑ เข้าปลูกสร้างอาคารและสิ่งปลูกสร้างเป็นที่สาธารณสมบัติของแผ่นดิน เมื่อโจทก์ที่ ๒ ซึ่งเป็นส่วนราชการที่มีอำนาจครอบครองดูแลตามกฎหมายไม่ประสงค์จะให้จำเลยที่ ๑ อยู่ในที่ดินพิพาท จึงมีอำนาจฟ้องขับไล่จำเลยที่ ๑ ให้รื้อถอนอาคารสิ่งปลูกสร้างและบังคับให้จำเลยที่ ๑ และบริวารออกจากที่ดินพิพาทได้

ทางราชการได้สงวนที่ดินพิพาทไว้เพื่อประโยชน์ของทางราชการ และการที่อธิบดีของโจทก์ที่ ๒ เคยมีคำสั่งห้ามมิให้จำเลยที่ ๒ ปลูกสร้างอาคารและรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างออกจากที่ดินพิพาทแสดงว่าทางราชการได้หวงกันไว้ตลอดมา ที่ดินพิพาทจึงสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ทางราชการสงวนไว้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๓๐๔(๓) ต้องห้ามมิให้โอนเว้นแต่อาศัยอำนาจแห่งบทกฎหมายเฉพาะหรือพระราชกฤษฎีกา แม้จำเลยที่ ๒ จะอ้างว่ารับโอนมาโดยสุจริตเสียค่าตอบแทนและเข้าครอบครองที่ดินพิพาทก่อนโจทก์ที่ ๒ ประกาศกำหนดให้เป็นเขตโบราณสถานก็ไม่ทำให้สภาพที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินเปลี่ยนแปลงไปจำเลยที่ ๒ ไม่อาจยกขึ้นต่อสู้กับทางราชการได้ เมื่อที่ดินพิพาทที่จำเลยที่ ๒ เข้าครอบครองเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินและประกาศเป็นเขตอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย ย่อมอยู่ในความดูแลของโจทก์ที่ ๒ และการขึ้นทะเบียนเป็นที่ราชพัสดุจึงเป็นทรัพย์สินของทางราชการที่อยู่ในความครอบครองดูแลของโจทก์ที่ ๑ ด้วย โจทก์ทั้งสองมีอำนาจฟ้องขับไล่จำเลยที่ ๒ ให้รื้อถอนอาคารสิ่งปลูกสร้างและให้จำเลยที่ ๒ กับบริวารออกจากที่ดินพิพาทได้

คดีก่อนโจทก์ที่ ๒ เป็นโจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายจากจำเลยทั้งสองอาศัยมูลละเมิดที่จำเลยทั้งสองทำลายกำแพงเมืองเสียหายอันเป็นกรณีฟ้องเรียกค่าเสียหายจากการทำให้เสียหาย คดีถึงที่สุดแล้ว แต่คดีนี้โจทก์ทั้งสองฟ้องขับไล่จำเลยทั้งสองให้รื้อถอนอาคารสิ่งปลูกสร้างและให้จำเลยทั้งสองออกจากที่ดินพิพาทโดยอาศัยอำนาจแห่งกรรมสิทธิ์หรือสิทธิใช้สอยทรัพย์สินที่พิพาท แม้จะฟ้องเรียกค่าเสียหายมาด้วยก็เป็นค่าเสียหายที่จำเลยทั้งสองเข้ามาอยู่ในที่ดินพิพาทโดยไม่มีอำนาจ เป็นกรณีอ้างว่าขาดประโยชน์จากการใช้ทรัพย์สิน ดังนี้ ประเด็นคดีแรกและคดีนี้ย่อมแตกต่างกัน ประเด็นที่วินิจฉัยคดีทั้งสองมิได้อาศัยเหตุอย่างเดียวกัน ฟ้องโจทก์ทั้งสองไม่เป็นฟ้องซ้ำ”

คำวินิจฉัยอัยการสูงสุดตามกฎหมายโบราณสถานและโบราณวัตถุ

สำนักงานอัยการสูงสุด มีอำนาจและหน้าที่ให้คำปรึกษาและตรวจร่างสัญญาให้แก่รัฐบาล และหน่วยงานของรัฐ^(๑๐)

ในการปฏิบัติหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่รัฐและหน่วยงานของรัฐ อัยการสูงสุดได้เคยมีคำวินิจฉัยตามกฎหมายว่าด้วยโบราณสถานและโบราณวัตถุเอาไว้ บทความได้นำคำวินิจฉัยอัยการสูงสุดตามกฎหมายว่าด้วยโบราณสถานและโบราณวัตถุ มาศึกษารวม ๒ ตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

๑. ปว.ฉบับที่ ๑๘๙ ข้อ ๓ มีผลเฉพาะกรณีผู้ครอบครองโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุในท้องที่ที่ห้ามขุดค้น อยู่ในวันที่ ปว. ฉบับที่ ๑๘๙ ใช้บังคับเท่านั้น ผู้ที่กระทำผิดในท้องที่ซึ่งประกาศภายหลังจาก ที่ ปว.ฉบับที่ ๑๘๙ ใช้บังคับย่อมไม่สามารถแจ้งปริมาณ รูปพรรณ และสถานที่เก็บโบราณวัตถุเพื่อขอยกเว้นโทษได้ ผู้กระทำจะต้องมีความผิด

คำวินิจฉัยที่ ๗๑/๒๕๓๓

เรื่อง ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ และประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๘๘

กฎหมาย ระเบียบ พ.ร.บ. โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ มาตรา ๓๑, ๓๔ ปวอ. มาตรา ๘๕, ๑๔๗ ปว. ฉบับที่ ๑๘๙ ข้อ ๓

การพิจารณาดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินของกลางในคดีอาญา เป็นอำนาจของพนักงานสอบสวน หากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องไม่เห็นพ้องด้วย ก็ขอขบที่ทบทวนคำสั่งไปยังพนักงานสอบสวนหรือหารือไปยังกรมตำรวจเพื่อพิจารณาทบทวนต่อไป

การสอบสวนดำเนินคดีกับผู้ต้องหาในคดีเรื่องที่พนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีแล้วต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๔๗ เว้นแต่จะมีพยานหลักฐานใหม่อันสำคัญแก่คดีซึ่งน่าจะทำให้ศาลลงโทษผู้ต้องหาได้

ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๑๘๙ ข้อ ๓ มีผลเฉพาะกรณีผู้ครอบครองโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ในท้องที่ห้ามขุดค้น อยู่ในวันที่ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๑๘๙ ใช้บังคับเท่านั้น

ข้อเท็จจริงและปัญหา กรมศิลปากรแจ้งว่า ได้ร้องทุกข์ดำเนินคดีกับ ส. เจ้าของร้าน - แอนติก ในข้อหากระทำผิดตามพระราชบัญญัติโบราณสถานฯ มาตรา ๓๑ และ ๓๔ พนักงานสอบสวนได้สอบสวนและส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการพิจารณา ปรากฏว่าพนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องและต่อมาพนักงานสอบสวนได้มีหนังสือถึงพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงใหม่ให้คืนโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ ซึ่งกรมศิลปากรได้ยึดจากร้าน - แอนติก แก่ผู้ร้องขอ จึงขอหารือว่า

๑. กรมศิลปากรจะต้องคืนโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ยึดและอายัดไว้หรือไม่
๒. กรมศิลปากรจะดำเนินคดีกับ ส. ในข้อหาจับของโจรได้หรือไม่

^(๑๐) พ.ร.บ. องค์การอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๒๓ (๒)

๓. ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๘๙ ผู้ครอบครองโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ได้จากการขุดค้นในท้องที่ที่ต้องห้าม จะมีความผิดทันทีหรือไม่ หรือมีโอกาสแจ้งปริมาณรูปพรรณสถานที่เก็บเพื่อขอยกเว้นโทษได้

คำวินิจฉัย คดีตามข้อหาหรือเรื่องนี้ พนักงานอัยการได้มีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องผู้ต้องหาและได้มีหนังสือแจ้งพนักงานสอบสวนให้ดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินของกลางตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๕ เนื่องจากเป็นอำนาจพิจารณาดำเนินการของพนักงานสอบสวน เมื่อพนักงานสอบสวนแจ้งให้กรมศิลปากรคืนหรือดำเนินการประการใดกับของกลางนั้นแล้ว แต่กรมศิลปากรไม่เห็นพ้องด้วย ก็ชอบที่จะทบทวนคำสั่งไปยังพนักงานสอบสวนหรือหาวิธีไปยังกรมตำรวจผู้บังคับบัญชาระดับกรมของพนักงานสอบสวนเพื่อพิจารณาทบทวนต่อไป

การที่กรมศิลปากรจะร้องทุกข์ให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดี ส. ในความผิดฐานรับของโจรนั้น เป็นการขอให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนในคดีเรื่องที่พนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีแล้ว จึงต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๔๗ เว้นแต่จะมีพยานหลักฐานใหม่อันสำคัญแก่คดีซึ่งน่าจะทำให้ศาลลงโทษผู้ต้องหาได้

ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๘๙ ข้อ ๓ มีผลเฉพาะกรณีผู้ครอบครองโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุในท้องที่ที่ห้ามขุดค้นอยู่ในวันที่ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๘๙ ใช้บังคับเท่านั้น ดังนั้นผู้ที่กระทำความผิดในท้องที่ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการประกาศภายหลังที่ประกาศของคณะปฏิวัติใช้บังคับย่อมไม่สามารถแจ้งปริมาณ รูปพรรณและสถานที่เก็บโบราณวัตถุเพื่อขอยกเว้นโทษได้ ผู้กระทำความผิดจะต้องมีความผิดตามตัวบทกฎหมายที่บัญญัติไว้สำหรับการกระทำความผิดนั้น

๒. เมื่อคณะกรรมการตรวจพิสูจน์ฯ วินิจฉัยว่าโบราณวัตถุที่กรมศิลปากรยึดได้เป็นโบราณวัตถุที่มีต้นกำเนิดและเป็นสมบัติของประเทศ ก.โบราณวัตถุดังกล่าวย่อมไม่อาจตกเป็นของแผ่นดินตาม พ.ร.บ. ศิลปากร พ.ศ. ๒๔๖๙ มาตรา ๒๔ และไม่เป็นที่ทรัพย์สินของแผ่นดินตาม พ.ร.บ. โบราณสถานฯ มาตรา ๑๘

คำวินิจฉัยที่ ๘๘/๒๕๕๑

เรื่อง การมอบโบราณวัตถุต่างชาติคืนประเทศเจ้าของ

กฎหมาย ระเบียบ พระราชบัญญัติศิลปากร พ.ศ. ๒๔๖๙ มาตรา ๒๔ พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ มาตรา ๑๘ พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการเสนอเรื่องและการประชุมคณะรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๘ มาตรา ๔(๗) ระเบียบกระทรวงพาณิชย์ว่าด้วยการอนุญาตให้นำโบราณวัตถุมาในราชอาณาจักร (ฉบับที่ ๑) พ.ศ. ๒๕๓๘ ระเบียบกระทรวงพาณิชย์ว่าด้วยการนำสินค้าเข้ามาในราชอาณาจักร (ฉบับที่ ๑๐๙) พ.ศ. ๒๕๓๘

ข้อเท็จจริงและปัญหา

กรมศิลปากรตรวจยึดโบราณวัตถุต่างชาติ ที่นำเข้ามาโดยผิดกฎหมายได้ที่ท่าเรือจังหวัดสมุทรปราการจำนวน ๔๓ ชิ้น และได้ดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดโดยฝ่าฝืนประกาศกระทรวงพาณิชย์ ว่าด้วยการนำสินค้าเข้ามาในราชอาณาจักร (ฉบับที่ ๑๐๙) พ.ศ. ๒๕๓๘ และระเบียบกระทรวงพาณิชย์ ว่าด้วยการอนุญาตให้นำโบราณวัตถุเข้ามาในราชอาณาจักร (ฉบับที่ ๑) พ.ศ. ๒๕๓๘ จนคดีสิ้นสุดลง กรมศิลปากรจึงได้นำโบราณวัตถุของกลางที่ยึดไว้และตกเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินตามมาตรา ๒๔ แห่งพระราชบัญญัติศิลปากร พ.ศ. ๒๕๖๙ ส่งมอบให้กรมศิลปากรเก็บรักษาไว้ ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กาญจนภิเษก เพื่อดำเนินการตรวจสอบและส่งคืนประเทศเจ้าของต่อไป

กรมศิลปากรได้ประสานงานกับประเทศ ก. ผ่านกระทรวงการต่างประเทศ เพื่อขอให้รัฐบาลประเทศ ก. จัดส่งหลักฐานเพื่อใช้ประกอบการตรวจพิสูจน์ยืนยันว่า โบราณวัตถุดังกล่าวเป็นสมบัติของประเทศ ก. จริง และในการนี้กรมศิลปากรได้มอบหมายให้คณะกรรมการตรวจพิสูจน์ กำหนดอายุสมัย กำหนดค่าทรัพย์สิน และประเมินราคาของโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ สิ่งเทียมโบราณวัตถุ และสิ่งเทียมศิลปวัตถุ ของกรมศิลปากรเป็นผู้พิจารณาตรวจพิสูจน์โบราณวัตถุดังกล่าว ซึ่งคณะกรรมการฯ ได้ประชุมร่วมกัน และมีมติว่า โบราณวัตถุที่เป็นชิ้นส่วนประติมากรรมรูปเศียรเทพหรือเทวดา และเศียรอสูรหรือยักษ์ จำนวน ๗ ชิ้น จากทั้งหมด ๔๓ ชิ้น เป็นโบราณวัตถุที่มีรูปแบบศิลปะ ขนาดความสูง และแกะสลักจากหินทรายที่คล้ายคลึงกับภาพถ่ายโบราณวัตถุซึ่งเป็นชิ้นส่วนจากโบราณสถานปราสาทในประเทศ ก. สมควรส่งโบราณวัตถุจำนวน ๗ ชิ้นดังกล่าวคืนให้ประเทศ ก. และคณะกรรมการฯ ได้มอบหมายให้สำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร ดำเนินการศึกษาเปรียบเทียบโบราณวัตถุที่เหลืออีก ๓๖ ชิ้น กับโบราณวัตถุร่วมวัฒนธรรมต่างชาติ ในประเทศไทยที่เรียกว่า “ศิลปะลพบุรี” ที่เก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติและอุทยานประวัติศาสตร์ เพื่อตรวจสอบดูว่ามีชิ้นใดที่มีรูปแบบศิลปะที่เหมือนหรือใกล้เคียงกับโบราณวัตถุทั้ง ๓๖ ชิ้น

กระทรวงวัฒนธรรมพิจารณาแล้วมีความเห็นว่า เมื่อผลการตรวจพิสูจน์โบราณวัตถุปรากฏว่า โบราณวัตถุจำนวน ๗ ชิ้นเป็นโบราณวัตถุที่เป็นสมบัติของประเทศ ก. จึงควรส่งมอบโบราณวัตถุคืนให้กับประเทศ ก. ตามความตกลงระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งราชอาณาจักร ก. ในการต่อต้านการเคลื่อนย้ายโดยผิดกฎหมายและการลักลอบขนข้ามแดนซึ่งสังหาริมทรัพย์ทางวัฒนธรรมและส่งคืนให้แก่ประเทศที่เป็นแหล่งกำเนิด

ทั้งนี้ ตามมาตรา ๔ (๗) แห่งพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยการเสนอเรื่องและการประชุมคณะรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๘ กำหนดให้เรื่องที่เกี่ยวข้องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหรือที่เกี่ยวข้องกับองค์การระหว่างประเทศที่มีผลผูกพันรัฐบาลไทย จะต้องนำเสนอเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรี กรมศิลปากรกระทรวงวัฒนธรรมจึงเสนอเรื่องเข้าสู่การพิจารณาอนุมัติของคณะรัฐมนตรี

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจึงขอให้สำนักงานอัยการสูงสุดเสนอความเห็น
เพื่อประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี

คำวินิจฉัย “สำนักงานอัยการสูงสุดได้พิจารณาแล้ว เห็นว่า เมื่อปรากฏจากผล
การตรวจสอบของกรมศิลปากรโดยคณะกรรมการตรวจพิสูจน์ กำหนดอายุสมัย กำหนดค่า
ทรัพย์สิน และประเมินราคาของโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ สิ่งเทียบโบราณวัตถุ และสิ่งเทียบศิลปวัตถุ
ว่าโบราณวัตถุจำนวน ๗ ชิ้น ซึ่งกรมศุลกากรยึดได้ที่ท่าเรือจังหวัดสมุทรปราการเป็นโบราณวัตถุ
ที่มีถิ่นกำเนิดและเป็นสมบัติของประเทศ ก. โบราณวัตถุดังกล่าวย่อมไม่อาจตกเป็นของแผ่นดิน
ตามพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช ๒๔๖๙ มาตรา ๒๔ และไม่เป็นที่ทรัพย์สินของแผ่นดินตาม
พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔
มาตรา ๑๘ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และ
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๕ ดังนั้น หากทางการประเทศ ก.
ได้ดำเนินการร้องขอให้ส่งคืนโบราณวัตถุดังกล่าวโดยถูกต้องตามนัยข้อ ๔ (วิธีการดำเนินการ)
แห่งความตกลงระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งราชอาณาจักร ก. ในการ
ต่อต้านการเคลื่อนย้ายโดยผิดกฎหมายและการลักลอบขนข้ามแดนซึ่งสิ่งหาปริมาณทางวัฒนธรรม
และส่งคืนให้แก่ประเทศที่เป็นแหล่งกำเนิดฯ แล้ว รัฐบาลไทยย่อมชอบที่จะคืนโบราณวัตถุดังกล่าว
ให้แก่ประเทศ ก. ได้”

